

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Недостатність власних економічних ресурсів потребує від України пошуку додаткових джерел фінансування трансформаційних процесів. Суттєвим фактором відродження вітчизняного виробничого потенціалу є залучення іноземного капіталу

Постановка проблеми. Сільське господарство є однією з найважливіших галузей економіки будь-якої країни. Однією з актуальних проблем в розвитку сільського господарства є забезпечення його інвестиційними ресурсами. Спрямування значних обсягів інвестицій в сільське господарство забезпечить розвиток науково-технічного прогресу, темпи якого за останні роки в даній сфері вітчизняної економіки загальмувалися.

Досвід країн з розвинутою економікою свідчить, що аграрний бізнес є привабливим для інвестицій, оскільки на продукцію аграрної сфери завжди стійкий попит, який немає тенденції до зниження, а сільськогосподарська продукція ніколи не застаріває “технічно і технологічно”.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Найбільшими інвесторами в АПК є країни Європейського співтовариства (Кіпр, Англія, Австрія, Данія, Німеччина), які інвестують близько 76 % від загального обсягу інвестицій; Сполучені Штати Америки, Канада та країни Карибського регіону – 12 %; країни СНД – 3 %, інші країни – 9 %.

Потужним інвестором в агропромисловий комплекс є Європейський банк реконструкції та розвитку. Залучення ЄБРР у сектор сільського господарства охоплює весь виробничий ланцюг, починаючи з вирощування й обробки і закінчуючи розповсюдженням продовольчих товарів,

їх упакуванням та роздрібним продажем. Окрім того, ЄБРР відіграє важливу роль у розвитку сектору шляхом підтримки місцевих та іноземних корпоративних клієнтів, а також малих і середніх підприємств.

Ряд проектів ЄБРР включає компонент, що тісно пов'язаний з виробництвом первинної сільськогосподарської продукції [1].

ЄБРР здійснив суттєві інвестиції в “Шостку” – один з найбільших виробників сиру в Україні. Інвестиції будуть спрямовані на допомогу підприємству у випуску нових продуктів на ринок.

Банк також кредитує такі підприємства харчової промисловості як “Чумак”, “Каргілл”, пивзаводи “Оболонь” та “Славутич”, кондитерську фабрику “Світоч”, Бунге-Україна та інші. На початок 2008 року загальна вартість проектів Банку склала 1285,5 млн. євро. Протягом минулого року ЄБРР інвестовано в підприємства агропромислового комплексу 104,2 млн. євро.

Поряд з наведеними прикладами, на сьогодні аграрне виробництво залишається одним з тих видів економічної діяльності, інвестиційний потенціал якого не реалізований в повній мірі. Враховуючи ситуацію, яка складається у світі з продовольством, увага до вирощування сільськогосподарської продукції зростає, в тому числі з боку інвесторів.

Мета дослідження. Врахувати факт вступу України до СОТ за умов членства в СОТ політика Уряду в аграрній сфері

передбачатиме реалізацію програм і заходів, які відповідають нормам: прогнозована торговельна політика, забезпечення та гарантування якості та безпеки продовольчої продукції. Необхідно підвищити інвестиційну привабливість агропромислового сектору та значно підвищити обсяги залучення іноземного капіталу.

Викладення основного матеріалу. Зокрема, перед вступом до Світової організації торгівлі у середньому на рік окремі європейські країни залучали в галузь від 3 млн. дол. США (Румунія, Чехія, Угорщина) до 13 млн. дол. (Польща). З набуттям членства в СОТ обсяги інвестування зросли від 2 до 14 разів. Причому, чим нижчий рівень залучення інвестицій був перед вступом, тим більше було зростання після вступу в СОТ.

Плануючи та очікуючи на іноземні інвестиції, потрібно враховувати суттєві особливості їх залучення.

По-перше: високий рівень інтенсифікації виробництва в розвинених країнах ЄС забезпечується не зовнішніми інвестиціями, а внутрішніми [2].

По-друге: обсяг інвестицій у сільськогосподарське виробництво підвищується при зростанні їх залучення у харчову промисловість. Практика свідчить, що частина інвестицій, що надходять у галузь, із часом “перекочовують” у сільське господарство у вигляді фінансування розвитку сировинної бази та ринків збуту сільгосппродукції.

Крім того, іноземні інвестиції в сільське господарство мають досить низьку частку в структурі загальних інвестицій у всіх країнах світу. Серед розвинених країн ЄС лише в Нідерландах обсяг інвестицій в галузь є значним: їх частка в загальному обсязі іноземного капіталу в окремі роки перевищує 1 %. На харчову промисловість в середньому по країнах припадає 3 % залучених іноземних інвестицій. В Україні ці показники становлять відповідно 1,9 та 4,6 %.

Існуючий розрив у обсягах залучення інвестицій в сільське господарство та харчову і переробну промисловість спостерігається з

самого початку активізації інвестиційної діяльності і зберігає набуті роками тенденції.

Основна об’єктивна причина низької питомої ваги залучення іноземних інвестицій у сільське господарство криється в особливостях самої галузі. Це, насамперед, велика територіальна розосередженість, низька оборотність капіталу, високі ризики через природні умови, одноосібна (вузькосімейна) власність тощо.

Іноземне інвестування фермерських господарств та дрібних підприємств практично не здійснюється, що зумовлено їх сімейним типом, а отже відсутністю можливості у інвестора внести іноземний капітал на правах акціонера та відсутністю потужного статутного фонду [3].

Загалом великі сільськогосподарські підприємства досить привабливі для іноземних інвесторів. Адже можливість обробляти десятки тисяч гектарів у різних регіонах, агрокліматичних зонах знижує залежність від погодно-кліматичних умов і дозволяє розширити набір культур, застрахуватися від негативної ринкової кон’юнктури на ту чи іншу продукцію, а також забезпечити високу ефективність.

За оцінками іноземних інвесторів, прихід іноземного капіталу в аграрний сектор залежить від глибини ринкових перетворень у галузі і, насамперед, у сфері власності на землю і майно, створення приватних господарських структур ринкового типу, формування ринкових відносин та інституцій у сфері збуту продукції.

В Україні розпочато формування бази даних інвестиційних проєктів із залученням іноземних інвестицій. Забезпечується розповсюдження інформації серед потенційних інвесторів на різноманітних заходах міжнародного характеру.

Наприклад, для підвищення інвестиційного іміджу стало проведення Мінагрополітики України спільно з Банком Агробізнес-форуму, який відбувся 20 травня 2008 року в м. Києві.

Основною тематикою Форуму стало практичне вирішення проблеми зростання цін на продовольчі товари, сприяння залученню

іноземних та внутрішніх інвестицій у сектор агробізнесу країн Центральної та Східної Європи і СНД, налагодженню ефективного діалогу приватного та державного секторів.

Також в рамках Форуму відбулась виставка провідних українських компаній-партнерів Банку. Учасники заходу звернули особливу увагу на важливість вирішення питань, що стосується розвитку агробізнесу:

- збільшення інвестицій в зберігання, обробку, транспортування продукції та розвиток інформаційної інфраструктури;

- завершення процесу земельної реформи;

- розвиток інструментів фінансування зернового ринку, таких як складські свідоцтва та операції з хеджування;

- збільшення інвестицій в сферу наукових досліджень та навчання фахівців сільськогосподарської галузі;

- приведення систем ветеринарного контролю та нагляду за безпекою продовольства у відповідність з вимогами ЄС, що надасть Україні можливість доступу до європейського ринку.

Важливою складовою залучення іноземних інвестицій та водночас передумовою для формування інвестиційної привабливості сектору є міжнародна технічна допомога, яку Уряди іноземних країн та міжнародні організації спрямовують на вирішення різноманітних проблемних питань розвитку АПК, формуючи собі надійну базу для подальшого інвестування [4].

Світовий досвід, що набуває Україна в рамках МТД сприяє сталому соціально-економічному розвитку, прискорює її міжнародну інтеграцію.

На сьогодні в галузі реалізується 17 проектів МТД, донорами по яких є Європейський Союз, Уряди США, Канади, Нідерландів, Німеччини та Швеції. Загальна сума залучених коштів по проектах складає близько 40 млн. дол.

Основними напрямками залучення міжнародної технічної допомоги у галузь АПК є:

- реформування, модернізація та матеріально-технічне забезпечення сільського господарства;

- управління ризиками фермерських господарств, малих та середніх підприємств АПК;

- якість та безпека харчової і сільськогосподарської продукції; розвиток харчової галузі;

- підвищення рівня життя сільського населення.

Секторальний підхід в залученні міжнародної технічної допомоги означає системність, підвищення ефективності, самостійності та відповідальності за впровадження галузевих проектів.

Міжнародна технічна допомога надається в аграрний сектор України як країнами-донорами, так і міжнародними організаціями [5].

З моменту вступу України до Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) технічну допомогу було надано по 5 проектах на загальну суму більше 700 тис. дол. США.

Значна технічна допомога в галузь АПК надходить з боку Європейського Союзу, співробітництво з яким є одним із головних пріоритетів зовнішньоекономічної політики [6].

Наприклад, по програмі технічного співробітництва України з Європейським Союзом було реалізовано 5 проектів на загальну суму близько 10 млн. Євро. Проекти стосувалися надання підтримки малим і середнім підприємствам, в тому числі з питань вдосконалення управління ризиками та підвищення якості послуг матеріально-технічного забезпечення; вдосконалення механізму стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції відповідно до вимог СОТ-СФС, поглиблення співпраці державних установ з громадськими організаціями у процесі формування та реалізації аграрної політики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні започатковується масштабний проект міжнародної технічної допомоги з боку ЄС – “Виконання Україною зобов’язань щодо реалізації політики добросусідства та членства в СОТ в сільському секторі (Секторальний підхід)”. Орієнтовний бюджет проекту – 5 млн. євро.

Секторальний підхід (SWAP) – абсолютно новий підхід для України. Основне завдання SWAP – підтримка України в зв'язку зі вступом до СОТ та досягнення більшої гармонізації зі стандартами в аграрній політиці, розвитку сільської місцевості та, зокрема, у галузі безпечності продуктів харчування, санітарних, фітосанітарних та екологічних питань [7].

Зазначений проект базується на 3-х технічних компонентах, які передбачають покращення у галузі безпечності продуктів харчування, ринкової інфраструктури та розвитку сільської місцевості.

Перший компонент буде зосереджений на покращенні системи безпечності продуктів харчування та гармонізації українських харчових стандартів з міжнародними та забезпеченні міжнародного визнання української системи як системи з відповідними стандартами. Основне завдання другого компоненту – забезпечити наявність великої кількості добре розвинених ринків, зокрема, ринків фруктів та овочів. Третій компонент передбачає впровадження комплексу заходів, спрямованих на розвиток сільських територій.

Наразі для України стали також доступними європейські інструменти інституціональної розбудови – Twinning та TAPEX. Їх комплексне використання відіграє важливе значення для посилення інституційної спроможності органів державної влади в контексті інтеграції в єдиний європейський адміністративний простір, професійного розвитку українських державних службовців та зміни змісту їх професійної діяльності [8].

Загалом впровадження проектів міжнародної технічної допомоги допомагає вирішенню найбільш актуальних проблем розвитку галузі і відповідно дає підґрунтя для підвищення інвестиційної привабливості галузі.

Список використаної літератури:

1. “Іноземні інвестиції в економіку України: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. №1158 “Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року”.
3. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 292 с.
4. Дані Мінагрополітики України.
5. Мочерний С. Світове господарство в умовах глобалізації. – К.: 2006. – 300 с.
6. Павличенко Є.Г. Міжнародний менеджмент. – К.: КНЕУ, 2004. – 30 с.
7. www.rada.gov.ua.
8. www.fao.org.ua.

КИЦЕНКО Віталій Петрович – аспірант заочного навчання кафедри світового сільського господарства та ЗЕД Національного аграрного університету